

Marzena Chrost
ORCID: 0000-0003-3309-6574

Renata Królikiewicz
ORCID: 0000-0002-9060-4531

Wprowadzenie

„Zmiana” jest rzeczywistością, która towarzyszy człowiekowi od zawsze. Współcześnie owe zmiany dokonuje się tak szybko, że na wielu płaszczyznach naszego życia mamy trudności, aby je zrozumieć, przyjąć i oswoić. Przemiany, jakie obserwujemy we współczesnym świecie, przyczyniają się również do dekonstrukcji środowiska rodzinnego. To powoduje powstawanie kolejnych wyzwań i dylematów. Pomimo wielu różnorodnych trudności, rodzina pozostaje jednak jednym z najważniejszych środowisk przygotowujących młodego człowieka do samodzielnego i odpowiedzialnego życia. Zmuszona jest jednak do ciągłego poszukiwania nowych, bardziej adekwatnych sposobów budowania relacji, zacieśniania więzi, odpowiadania na zmieniające się potrzeby czy reagowania na nowe trudności wychowawcze.

Dlatego ciągle aktualne i potrzebne jest podejmowanie rozważań oraz badań nad rodziną oraz wyzwaniem, przed jakim ona staje w związku ze zmieniającą się rzeczywistością. Zapraszamy Państwa do zapoznania się z poniższymi artykułami, które podejmują kwestie związane z wielorakimi dylematami pedagogicznymi, wobec których staje współczesna rodzina.

Główną część niniejszego zeszytu stanowi dział zatytułowany „Artykuły i rozprawy”. Składa się on z sześciu artykułów. Rozpoczyna go artykuł Tadeusza Lewowickiego *Edukacja między utopią a nieutopijnym światem. Garść refleksji w nawiązaniu do koncepcji trójjedni: rodzina – szkoła – instytucje społeczne*. Autor przedstawił

koncepcję trójedni pedagogicznej, różne rozumienia tego pojęcia oraz utopijny charakter tej koncepcji. Podjął próbę odpowiedzi na pytania: co robić, aby przybliżyć się do świata przyjaznego ludziom oraz co należy uwzględnić w priorytetach edukacyjnych?

Andrzej M. de Tchorzewski w artykule *Rodzina w czasach współczesnego chaosu aksjonormatywnego* ukazał między innymi, że chaos aksjonormatywny dotyczący różnych przestrzeni życia człowieka jest przyczyną przemian, które dokonują się we współczesnej rodzinie oraz wpływają na jej nowe formy życia.

Z kolei Ewa Dybowska w artykule *Socjalizacja w rodzinie i kultura konsumpcyjna* przedstawiła krytyczną analizę opracowań dotyczących przemian socjalizacyjnych ponowoczesnej rodziny i kultury konsumpcyjnej. Omówiła główne aspekty socjalizacji w rodzinie rozumianej jako mechanizm poznawania systemu znaczeń i wdrażania do uczestnictwa osoby w danym układzie społecznym. Podkreśliła także znaczenie kształtowania umiejętności dokonywania codziennych wyborów w procesie socjalizacji.

Anna Błasiak w artykule zatytułowanym *Kultura pedagogiczna rodziców jako wewnątrzrodzinny determinant jakości procesu wychowania najmłodszego pokolenia* scharakteryzowała fenomen kultury, a zwłaszcza kultury pedagogicznej. Omówiła najważniejsze kwestie dotyczące kultury pedagogicznej rodziców oraz dokonała szczegółowej analizy jej elementów składowych.

Mirosława Ściupider-Młodkowska w artykule *Rodzina i miłość w epoce Ja* opisała rodzinę i miłość z perspektywy przemian, które są obecne we współczesnej kulturze narcyzmu. Zwróciła uwagę między innymi na relacje nawiązywane dzięki różnym narzędziom internetowym (tzw. relacje online), technicyzację życia, komercjalizację uczuć i terapeutyzację życia.

W kolejnym tekście pt. *Rola rodziny w procesie wychowania do czasu wolnego, rekreacji i turystyki* Marcin Warchoła przeanalizował znaczenie środowiska rodzinnego dla wychowania człowieka do świadomego uczestnictwa w kulturze fizycznej. Czas wolny autor ujął w kontekście jego funkcji wychowawczych – podjął zatem najpierw kwestię wychowania do czasu wolnego, a następnie wychowania w czasie wolnym. W dalszej kolejności omówił istotę i etapy realizacji procesu wychowania do czasu wolnego, rekreacji i turystyki, wskazał również na pewne kluczowe aspekty tego zagadnienia w kontekście

obserwowanych zmian w sposobach realizacji czasu wolnego przez najmłodsze pokolenie. Zauważył, że skutkiem postępu technicznego, w tym komputeryzacji i rozwoju mediów społecznościowych, jest przewaga zajęć sedenteryjnych nad zajęciami związanymi z aktywnością ruchową.

W sekcji „Raporty z badań” zostały umieszczone trzy artykuły. Małgorzata Agnieszka Samujło i Teresa Sokołowska-Dzioba w artykule *Zagospodarowanie czasu młodzieży w kontekście środowiska rodzinnego i szkolnego* ukazały rolę czasu w życiu osoby. Na podstawie przeprowadzonych badań własnych, którym celem było poznanie „budżetu” czasu uczniów oraz tego jak przestrzeń środowiska rodzinnego i szkolnego sprzyja jego zagospodarowaniu, autorki ukazały, że edukacja jest podstawową formą aktywności młodzieży. Czas poświęcony na nią znacząco ogranicza czas wolny, a sposób spędzania czasu z rodzicami ma charakter bierny, natomiast nauczyciele w małym zakresie kompensują niekorzystne wzorce gospodarowania czasem, które są kształtowane w rodzinie.

Pedagogiczną refleksję dotyczącą problematyki wychowania seksualnego podejmowanego przez rodziców adolescentów przedstawiła Ewa Rojewska. Autorka przyjęła tezę, że rodzina stanowi istotne środowisko wychowania seksualnego. Sformułowała następujące problemy badawcze: Jaki jest stosunek rodziców wobec wychowania seksualnego ich dzieci? Jaka jest aktywność wychowawcza rodziców w obszarze seksualności ich dzieci? Jakie trudności oraz wyzwania związane z wychowaniem seksualnym własnych dzieci dostrzegają ich rodzice? W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Na podstawie analizy uzyskanych wyników badań własnych autorka wyprowadziła wnioski, że w odniesieniu do poznania aktywności wychowawczej badanych rodziców zdecydowana większość z nich podejmuje pewne formy wychowania seksualnego swoich dzieci. Ukazała, że badani rozumieją szeroko proces wychowania seksualnego, jednak tematyka rozmów rodziców z dziećmi ma charakter bardziej instrumentalny niż relacyjny.

Z kolei Maria Kościółek w artykule *Drogi edukacyjne dzieci z niepełnosprawnością – dylematy rodziców* przedstawiła wyniki badań własnych, których celem było poznanie motywów, jakimi kierowali się rodzice mający dzieci z umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną, w wyborze określonego rodzaju szkoły, oraz zbadanie,

w jakim stopniu korzystali oni ze wsparcia w podejmowaniu tej decyzji. Analizując uzyskane rezultaty badawcze, autorka stwierdziła, że podjęcie decyzji o wyborze drogi edukacyjnej niepełnosprawnego dziecka uwarunkowane jest wieloma różnymi czynnikami uzależnionymi także od rodzaju wybranej placówki.

W dziale „Miscellanea” umieszczony został artykuł Barbary Geneji-Pietrzak *Personalistyczne ujęcie w wychowaniu „kładką” ku budowie kultury opartej na wartościach*. Autorka przedstawiła w nim analizę wybranych myśli przedstawicieli filozofii egzystencjalnej oraz filozofii dialogu, ze szczególnym uwzględnieniem poglądów Józefa Tischnera, Tadeusza Gadacza oraz Martina Bubera. Ukazała, że wychowanie oparte na personalistycznym podejściu do człowieka może być kluczem do budowy kultury opartej na takich wartościach jak: miłość, wolność, dialog, szacunek, tolerancja.

Cennym uzupełnieniem niniejszego zeszytu są zamieszczone dwie recenzje książek. Bogdan Stańkowski ukazał walory publikacji Armanda Matteo *Tutti giovani, nessun giovane. Le attese disattese della prima generazione incredula* [Wszyscy młodzi, nikt młody. Nieoczekiwane oczekiwania pierwszego pokolenia młodzieży niewierzącej] (Milano 2018). Z kolei Justyna Kuszta zachęciła do zapoznania się z publikacją Małgorzaty H. Kowalczyk, Małgorzaty Fopki-Kowalczyk oraz Krzysztofa Rubachy *Uwarunkowania i wielopłaszczyznowość badań nad resocjalizacją. Podstawy teoretyczne i metodologiczne* (Toruń 2017).

Zapraszamy i zachęcamy Państwa do lektury i osobistej refleksji nad zagadnieniami przedstawionymi w niniejszym zeszycie naszego czasopisma. Mamy nadzieję, że ta lektura może się stać inspiracją do osobistych przemyśleń i do podjęcia dalszych dyskusji naukowych nad dylematami pedagogicznymi, wobec których staje współczesna rodzina.